

— 1848 —

— 1948 —

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ՄԱՀՎԱՐՆ 100-ԱՄՅԱԿԸ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՍԵՍԻԱՆԵՐ

Սեպտեմբերի 15-ին իր աշխատանքներն սկսեց Երևանի Վ. Մ. Մոլոտովի անվան Պետական համալսարանի գիտական սեսիան, որը նվիրված է հայ գրականության և աշխարհարար լեզվի հիմնադիր, մեծ լուսավորիչ Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակին:

Գիտական սեսիան հանդիսավոր իրադրության մեջ, ներածական խոսքով բազ արեց Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի իսկական անդամ պրոֆեսոր Ա. Տերտերյանը:

— Գիտությունը, լեզուն, դպրոցը այն ազդակներն էին, որոնցով հաշատուր Աբովյանը ծառացավ հին, ֆեոդալական հասարակության, խավառամտության դեմ, — իմ ներածական խոսքում ասում է պրոֆ. Տերտերյանը, — և իր այդ գործունեությամբ նոր դարագլուխ բաց արեց մեր ժողովրդի պատմության մեջ:

Աբովյանի մահվան 100-ամյա հոբելյանը այս օրերին մեզ հետ միասին մեծ շուքով նշում են Սովետական Միության բոլոր ժողովուրդները, որովհետև որպես մեծ լուսավորիչ ու ազգերի եղբայրության մեծ քարոզիչ, մեծ հումանիստ Աբովյանը բարձր է գնահատվում մեր հորդ պետության բոլոր ժողովուրդների կողմից:

Աբովյանի «Վերջ Հայաստանի» միպոթ թեմայով գիտական սեսիայում զեկուցեց ֆիլոլոգիական գիտությունների գոկտոր-պրոֆեսոր Մ. Մկրյանը:

— Խ. Աբովյանը, — ասում է զեկուցողը, — հայ նոր գրականության սկզբնավորողն ու հիմնադիրն է, նախ և առաջ 1840 թվին գրած իր «Վերջ Հայաստանի» պատմական վեպով: Այդ վեպը նախորդը չունենալով հայ գրականության պատմության մեջ, մի անգամից բերում էր ահագին նորություններ:

Իր բերած նորություններով «Վերջ Հայաստանի» վեպը նշանավոր երևույթ էր ոչ միայն հայ գրականության մեջ, նա նշանավոր երևույթ էր նաև միջազգային գրականության ֆոնի վրա: Վեպի գեղձավետական հասարակական մեծության ամենակարևոր արժանիքներից մեկը նախ և առաջ հանդիսանում է պատմական էպոխայի զարմանալի լայն ու խոր ընդգրկումը:

«Վերջ Հայաստանի»-ն պատմական վեպ է և իբրև այդպիսին, նրա գեղարվեստական արժանիքը շատ մեծ է, որովհետև պատմականությունը, ռեալիզմը շատ ուժեղ է նրա մեջ:

Այդ վեպի քաղաքական-գաղափարական բովանդակության հիմնական էությունը հեղինակի վառ և անկեղծ հայրենասիրությունն է ու ժողովրդասիրությունը: Խ. Աբովյանը ամբողջ էության մեջ նվիրված է ժողովրդին, նրա ամբողջ մտածողության առարկան ժողովրդի սոցիալական և քաղաքական միճակն է: Նա իր անձնական և հասարակական կյանքում, թե իբրև մանկավարժ, թե իբրև գրող, մի ղեկավար իդեա է ունեցել՝ օգտակար լինել ժողովրդին: Աբով-

յանի հայրենասիրության դեմոկրատիկ-ժողովրդական բնույթի լավագույն ապացույցներին մեկը այն զարմանալի լայնախոհությունն է, որ նա հանդես է բերում, երբ առիթ է լինում արտահայտվել հարևան ժողովուրդների մասին: Արժան հայրենասերի այրող ատելությունը ուղղված է պարսկական-խանական բարբարոսական տիրապետության դեմ, որը ցայտուն և հետևողական արտահայտություն է գտել վեպում:

Մեծ լուսավորչի քաղաքական հայացքներն և «Վերք Հայաստան» վեպի իդեական բովանդակության մեջ հայրենասիրության և լուսավորականության հետ միասին մի սոցիալական է կազմում նրա Ռուսաստանի և ռուս ժողովրդի նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքը և խորհրդածությունները: Արժան արձագանք է ողջունել ռուսական զորքերի մուտքը և ռուս ժողովրդի ազատագրական միսիան Հայաստանում:

Գիտական սեսիայում «Արժան» և աշ-

խարհաբարը նյութի մասին զեկուցեց դոցենտ Գ. Սևակը:

Սեպտեմբերի 16-ին շարունակվեցին սեսիայի աշխատանքները: Սեսիայի երկրորդ նիստի առաջին զեկուցումը նվիրված էր «Արժան» հայ նոր մանկավարժության հիմնադիր թեմային: Զեկուցումը կարյաջ պրոֆ. Մ. Սանթրոսյանը: Մանրամասն թվելով և Արժանի մանկավարժական առաջադիմական հայացքները, զեկուցողը ցույց է տալիս, որ Արժանը ոչ միայն մշակում է մանկավարժական իր սիստեմը, այլև ստեղծում է իր դպրոցը, կազմում դասագրքեր ու ձեռնարկներ: Ահա թե ինչու նա հայ նոր մանկավարժության հիմնադիրը դարձավ:

Սեսիայի վերջին զեկուցումը հաշատուր Արժանի աշխարհայացքի մասին կարգաց դոցենտ Ս. Բազյանը:

Այս նիստով համալսարանի սեսիան ավարտեց իր աշխատանքները:

Սեպտեմբերի 22-ի եռեկույան բողոքական Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի Մ. Արժանի անվան Գրականության ինստիտուտի 7-րդ «Գիտական սեսիան», նվիրված մեծ դեմոկրատ-լուսավորիչ և Արժանի մահվան 100-ամյակին:

Բացելով սեսիան, ֆիլոլոգիական գիտությունների դոկտոր պրոֆեսոր Մ. Մկրյանն ասաց.— Հայ նոր գրականության հիմնադիր, մեծ դեմոկրատ-լուսավորիչ Արժանը Արժանի կողմից ողջ իրականության ամենափայլուն և լուսավորիչ դեմոկրատիկ մեկն է: Նա հայ նոր մանկավարժության հիմնադիրն է, խոշոր լեզվաբան ու լեզվագետ, պատմաբան և ազգագրագետ, հրապարակախոս և հասարակական գործիչ: Այս բոլորով հանդերձ Արժանը ահագին նորություններ բերելով դառնում է հայ նոր գրականության հիմնադիրը:

Ահա թե ինչու սովետական ժողովուրդը այսօր մեծագույն սիրով և հիշում Արժանին և անմահ պահում նրա անունը:

Այնուհետև զեկուցումով հանդես եկավ ֆիլոլոգիական գիտությունների թեմային Ա. Ասատրյանը, որը բնութագրեց Արժանին որպես մեծ դեմոկրատ-լուսավորիչ:

Սեսիայի առաջին նիստն ավարտվեց Արժանի «Վերք Հայաստան» վեպի իդեական բովանդակության մասին ֆիլոլոգիական գիտությունների թեմային էդ. Թովմյանի զեկուցումով:

Սեպտեմբերի 23-ին, երկուրդ օրը, շարունակվեց սեսիան: Առաջին զեկուցումով հանդես եկավ ֆիլոլոգիական գիտությունների թեմային Վ. Պարտիզոնին՝ «Արժան» հայ ռուս բարեկամության ջատագով թեմայով:

«Արժանի ստեղծագործության ժանրերը զեկուցումով հանդես գալով Գ. Դեմիրճյանն ասաց, որ հայ նոր գրականության հիմնադիր Արժանը ստեղծագործել է բոլոր ժանրերով: Նա տվել է լեզվագետներ, առակներ, նովելներ, ժողովրդական վեպ և այլն: Նրա մտահոգությունն էր տալ լայն կտավ և նրան հաջողվեց այդ Արժանի բուն սկզբունքը ժողովրդայնությունն էր և այդ նա արտահայտեց իր բոլոր ստեղծագործությունների մեջ:

Երրորդ զեկուցումով հանդես եկավ ֆիլոլոգիական գիտությունների թեմային Ա. Ղանայանյանը: «Արժան» և ժողովրդական բանահյուսությունը հարգի մասին խոսելիս նա նշեց, որ Արժանի հասկացումը գրականության առաջին մեծ հեղինակն է ըստ ժամանակի, որի գրական ստեղծագործությունները բազմակողմանի ու խոր կերպով կապված են ժողովրդի բանավոր ստեղծագործությունների հետ:

Խաչատուր Արժանը իր գրական գործունեության մասին խոշորագույն գործ է կատարել, գրականությունը ժողովրդայնացնելու, այն լայն մոտեսանկով հասկանալի ու հարազատ դարձնելու համար:

Սեսիայի վերջին նիստում, որը կայացավ սեպտեմբերի 24-ի երեկոյան, լավեց ֆիլո-լոգիական գիտությունների թեկնածու Ղ. Ալվազյանի զեկուցումը «Արժույթը և ժողո-

վուրդների բարեկամությունը թեմայով:

Սրանով Գրականության ինստիտուտի գիտական 7-րդ սեսիան ավարտեց իր աշ-խատանքները:

Հայկական ՍՍՐ Լուսավորության մինիս-տրության դպրոցների գիտա-հետազոտա-կան ինստիտուտն ավարտեց Խ. Արժույթի մահվան 100-ամյակի կապակցությամբ հը-րավիրված գիտական սեսիան, որը նվիր-ված էր հայ մեծ լուսավորչի մանկավարժա-կան հայացքների լուսաբանմանը:

Գիտական սեսիայում զեկուցումներով հանդես եկան պրոֆ. Մ. Սանթրոսյանը—«Խ. Արժույթի մանկավարժական հայացքների քաղաքական և փիլիսոփայական հիմունքնե-րը», գիտական աշխատողներ Ս. Մովսիս-յանը—«Խ. Արժույթը բարոյական դաս-տիարակության մասին», Ս. Խուդոյանը—«Արժույթի դիդակտիկ հայացքները» և Հր. Քարամյանը—«Խ. Արժույթի դերը հայ դե-մոկրատական-մանկավարժական մտքի զար-գացման մեջ» թեմաներով:

Պրոֆ. Մ. Սանթրոսյանը, խոսելով Արժու-յանի աշխարհայացքի մասին, ընդգծեց այն սերտ կապերը, որ նա ունեցել է ռուս ան-վանի մանկավարժների հետ: Զեկուցողը նշեց Արժույթի անձնական հանդիպման փաստը ռուս գրող-բանաստեղծ Ժուկովսկու հետ և Արժույթի գրական ծանոթությունը ռուս առաջադեմ մտքի, Լոմոնոսովի, Կա-րամզինի, Դերժավինի, Կոխլովի ստեղծա-գործությունների հետ: Արժույթը եռանդով ուսումնասիրել է ռուսաց լեզուն և գրակա-նությունը:

Արժույթը,— ասում է զեկուցողը,— մո-տիվ հարաբերությունների մեջ էր գտնվում ալլաբեջանական մտածող Մ. Ֆ. Ախունովի, Մ. Շաֆիրի հետ: Նա ծանոթ էր վրաց հասա-րակական գործիչ Զուբալիշվիլիին: Ահա հենց այս ինտերնացիոնալ շրջապատն էլ Արժու-յանի հասարակական-քաղաքական հայացք-ների ձևավորման համար մեծ նշանակու-թյուն է ունեցել:

«Խ. Արժույթը բարոյական դաստիարա-կության մասին» նյութին է նվիրում իր զեկուցումը Ս. Մովսիսյանը: Մինչ ռևոլյու-ցիոն շրջանի հայ մանկավարժական մտքի պատմության մեջ,— ասում է նա,— բա-

ցառիկ տեղ է գրավում Խ. Արժույթի մշա-կած բարոյական դաստիարակության սիս-տեմը: Այդ սիստեմի շարադրանքը արտա-հայտված է Արժույթի «Տիգրանի պատմու-թյունը» կլասիկ աշխատության մեջ:

Բարոյական դաստիարակության հիմնա-կան բովանդակությունը Արժույթի մոտ հանդիսանում է հայրենասիրությունը, որը շաղկապված է դեպի մյուս ժողովուրդներն ունեցած հարգանքի հետ: Հենց սրանով էլ դրսևորվում է Արժույթի ազգերի իրավա-հավասարության և համերաշխության ի-դեան:

Ըստ Արժույթի, երեսայի բարոյական դաստիարակության բովանդակությունը պետք է կազմեն չեքմ հայրենասիրությունը, հումանիզմը, աշխատասիրությունը, կար-գապահությունը և հաստատանալիությունը: Նրա բարոյական դաստիարակության հա-յացքների մի զգալի մասը համընկնում է է ռուս ռևոլյուցիոններ դեմոկրատ Բեխնևսկու հայացքներին:

Սեսիայում, իր զեկուցման մեջ խոսելով Խ. Արժույթի դիդակտիկական հայացքնե-րի մասին, Ս. Խուդոյանը ասում է.— Արժու-յանի ինքնատիպ մանկավարժությունը բազ-մակողմանի է և հարուստ: Արժույթի մոտ դաստիարակությունը և կրթությունը հան-դես են գալիս միասնաբար, որպես միևնույն պրոցեսի տարբեր, բայց իրար հետ սերտ կապված ու միմյանց պայմանավորող կող-մեր:

Հայ դեմոկրատական մանկավարժության զարգացման գործում շափաղանց մեծ է Ա-րժույթի դերը,— ասում է շո. Քարամյանը:

Արժույթը հայ իրականության մեջ հան-դիսացավ առաջին մանկավարժը, որ իր հա-յացքներով վճռականապես դուրս եկավ խալիֆայական դպրոցում գործադրվող մարմնական պատիժների դեմ: Նրան հետե-վեցին և Նալբանդյանը, Աղայանը, Պողոս-յանը, մանավանդ Աղայանը, որոնք հետևողա-կանորեն շարունակեցին և զարգացրին Ա-րժույթի մանկավարժական ուսմունքը:

ՅՈՒՑԱՆԱՆԴԵՍՆԵՐ

Խաչատուր Արժույթի մահվան 100-ամ-յակի առթիվ Վ. Մ. Մուրտովի անվան Երևա-նի Պետական համալսարանում կազմա-

կերպված է ցուցահանդես: Սեպտեմբերի 15-ին տեղի ունեցավ ցուցահանդեսի բա-ցումը: Ցուցադրված նյութերը լուսաբանում

են մեծ լուսավորչի կյանքը, մանկության տարիները, նրա էպոխան. բաժիններից մեկը պատկերում է Աբովյանը Դորպատում, Հետաքրքրական է Գրական ժառանգությունը վերնագիրը կրող բաժինը, ուր ցուցադրված են հարուստ նյութեր Աբովյանի ստեղծագոր-

ծություններից, Յուցահանդեսի կարևոր բաժիններից մեկն էլ «Աբովյանը աշխարհիկ վեպի հիմնադիր» բաժինն է, որտեղ իլյուստրացիաներով լուսաբանված են «Վերջ Հայաստանի» վեպի վարիանտները և հրատարակությունները:

Հայկական ՄՍՄ Պետական պատկերասրահում սեպտեմբերի 22-ին տեղի ունեցավ հայ նոր գրականության հիմնադիր, մեծ դեմոկրատ-լուսավորիչ Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակի առթիվ կազմակերպված հորեկյանական ցուցահանդեսի հանդիսավոր բացումը: Բացման ներկա էին մայրաքաղաքի գրականության, արվեստի, կուլտուրայի բնագավառների աշխատողներ, գրողներ, կերպարվեստագետներ, ուսանողներ և աշխատավորության այլ ներկայացուցիչներ:

Յուցահանդեսի բացմանը ներկա էին նաև հորեկյանական հասնդեսին հրավիրված եղբայրական ռեսպուբլիկանների դելեգացիաները, Մոսկվայից, Ուկրաինայից և այլ վայրերից եկած հյուրերը:

Յուցահանդեսը բացեց Հայկական ՄՍՄ Գիտությունների Ակադեմիայի Մ. Աբեղյանի անվան Գրականության ինստիտուտի գիտական քարտուղար Ղ. Ավագյանը:

Մոսկվայի աշխատավորության ու գրողների անունից ողջույնի խոսք ասաց պրոֆ. Վ. Կիրպուտինը: Նա համառոտակի կերպով բնութագրելով Աբովյանի անցած ուղին և դերը հայ նոր գրականության ու աշխարհիկ լեզվի հիմնադրման, ինչպես նաև նրա ծառայությունը հայ և ռուս ժողովուրդների բարեկամության ըստեղծման գործում, նշեց, որ Աբովյանի երազներն այժմ իրականացված են շնորհիվ բողոքիների պարտիայի ու ընկեր Ստալինի անմիջական ղեկավարության:

Պրոֆ. Կիրպուտինը վերջում նշեց, որ Աբովյանի ստեղծագործությունների յուրա-

քանչյուր տողը արտահայտում է ռուս մեծ ժողովրդի և հայ ժողովրդի միջև բարեկամություն ստեղծելու ձգտումը:

Ուկրաինական Սովետական գրողների

Քանդակագործ Ա. Տեր-Մարտիանը իր արվեստանոցում (Փարիզ) կերտում է Խ. Աբովյանի ճուլարճանը: այդ ճուլարճանը ներկայումս կանգնեցված է Երևանի Աբովյանի ճարտարակում:

միության անունից ողջույնի ջերմ խոսք ասաց բանաստեղծ Մ. Տալալանսկին: Նա

ընդունված իս. Արուստանին որպես հայ ժողովրդի արժանավոր զավակի, ասաց, որ Արուստանը ոչ միայն հայ ժողովրդի գրողն է, այլ և մեր՝ Ուկրաինայի պատվավոր գրողն է:

Հայաստանի Սովետական գրողների միության անունից ողջույնի խոսք ասաց Ստ. Զորյանը:

Երևանի Պետական Մանկավարժական ինստիտուտում սեպտեմբերի 15-ին բացվեց հաշատուր Արուստանի մահվան 100-ամյակին նվիրված ցուցահանդեսը: Սեպտեմբերի

Արուստանը հայ ժողովրդի ձգտումն է դեպի ազատություն, լուսավորություն, նա եղել է մեր ազատության զանգը, Արուստանը հայ ժողովրդի սիմվոլն է,— ասաց Զորյանը:

Այնուհետև հյուրերը և ներկա գտնվողները մեծ հետաքրքրությամբ դիտեցին բովանդակալից ցուցահանդեսը:

Հայկական ՍՍՌ-ի Մինիստրների Սովետին կից կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների գործերի ղեկավարի կազմակերպության ղեկավար Կոմարյանի կյանքը պատկերող շքեղ շրջիկ ցուցահանդես շրջանների հա-

20-ին ինստիտուտի ուսանողության և դասախոսական կազմի համար տեղի ունեցավ հանդիսավոր երեկո՝ Արուստանի հոբելյանի առթիվ:

մարի Այդ առթիվ ղեկավարի կայի նկարիչները նկարել են Արուստանի բնակավայրը, մանկության շրջանը, գրական գործունեությունը և մեծ հումանիտի կյանքի այլ կողմերը լուսաբանող նկարներ:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ ՆՈՐ ՍՏԵՂՍԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՆՎԻՐՎԱԾ Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻՆ

Խ. Արուստանի մահվան 100-ամյակի կապակցությամբ Հայաստանի սովետական կոմպոզիտորներն ստեղծել են մի շարք երգեր, ումաններ և խմբերգեր:

Վերջերս Կոմպոզիտորների միության մասսայական վոկալ-գործիքային ստեղծագործական սեկցիայում այդ ստեղծագործությունների նախնական ունկնդրման և քննարկման ընթացքում նշվեցին նրանց մեծ եղած թերությունները, որոնց շտկման վրա աշխատելուց հետո, սեպտեմբերի 17-ին Կոմպոզիտորների միության ստեղծագործական ընդլայնած ժողովում կատարվեցին սովետահայ կոմպոզիտորների Խ. Արուստանին նվիրված յավագույն ստեղծագործությունները: Նվագեցին Կ. Զաքարյանի, Վ. Արարատյանի, Վ. Տիգրանյանի, Մ. Աղայանի և ուրիշների գործերը: Արուստանին նվիրված երգերը կատարեցին ժողովրդական արտիստ Շարա Տալյանը, վաստակավոր արտիստներ Ա. Տեր-Աբրահամյանը և Ա. Պետրոսյանը: Նվագակցում էին դաշնակահարուհիներ Ա. Ազիզյանը և Ն. Տեր-Ղևոնդյանը:

Ցուցադրված գործերից Կոմպոզիտոր Վ. Արարատյանի երգը, գրված Խ. Արուստանի տեքստով (ս Աղասու սրտի տխրությունը), այդքի է ընկնում իր տրամադրող և էմոցիոնալ մեղրդիայով: Երաժշտությունը ելնում է

բանաստեղծական տեքստի բովանդակությունից և շերմ անմիջականությունից: Երգը գրված է կուպլետային ձևով:

Հաջող է կոմպոզիտոր Վ. Տիգրանյանի երգը՝ «Աչքս ճամփիդ» (ըստ Խ. Արուստանի բայաթի-քառյակների): Կոմպոզիտորը ըստ ստեղծել է տեքստի հետ սերտորեն միաձուլված երաժշտություն, որը հուզում է ունկնդիրին և տպավորվում հիշողության մեջ:

Կոմպոզիտոր Մ. Աղայանի գրած «Աղասու երգը» վառ է իր մելոդիայով: Կոմպոզիտորն օգտագործել է լուռում տարածված ու երգվող ժողովրդական մեղիան և մշակել է այն:

Ստեղծագործական ընդլայնված ժողովում կատարվեցին նաև կոմպոզիտոր Կ. Զաքարյանի «Աղասու» օպերայի (ըստ Արուստանի «Վերք Հայաստանի») երեք ֆրագմենտները — Նազուկի արիան, Աղասու երգն ու արիան: Ծուցադրված ֆրագմենտները հետաքրքիր են իրենց բազմազան երաժշտական նյութով: Ժողովը որոշեց Կ. Զաքարյանի «Աղասու» օպերան առաջիկայում ամբողջովին լսել և լայն քննարկման դնել:

Խ. Արուստանի տեքստերի վրա վոկալ ըստ ստեղծագործություններ են հորինել նաև կոմպոզիտորներ Ա. Մանուկյանը, Վ. Ումր-Շատը, Տ. Ավետիսյանը: Կոմպոզիտորներ Մ. Միրզոյանը և Ա. Տեր-Ղևոնդյանը իրենց

երգերը գրել են սովետահայ պոետներ Ս. Նվիրված բանաստեղծությունների տեքստերի կապուտիկյանի և Մ. Կորյունի Աբովյանին հիման վրա:

Սովետահայ կոմպոզիտորների Աբովյանին Նվիրված հաջող գործերը կատարվեցին Աբովյանի մահվան 100-ամյակի կապակցությամբ կայացած հորելյանական նիստի գրական-գեղարվեստական բաժնում:

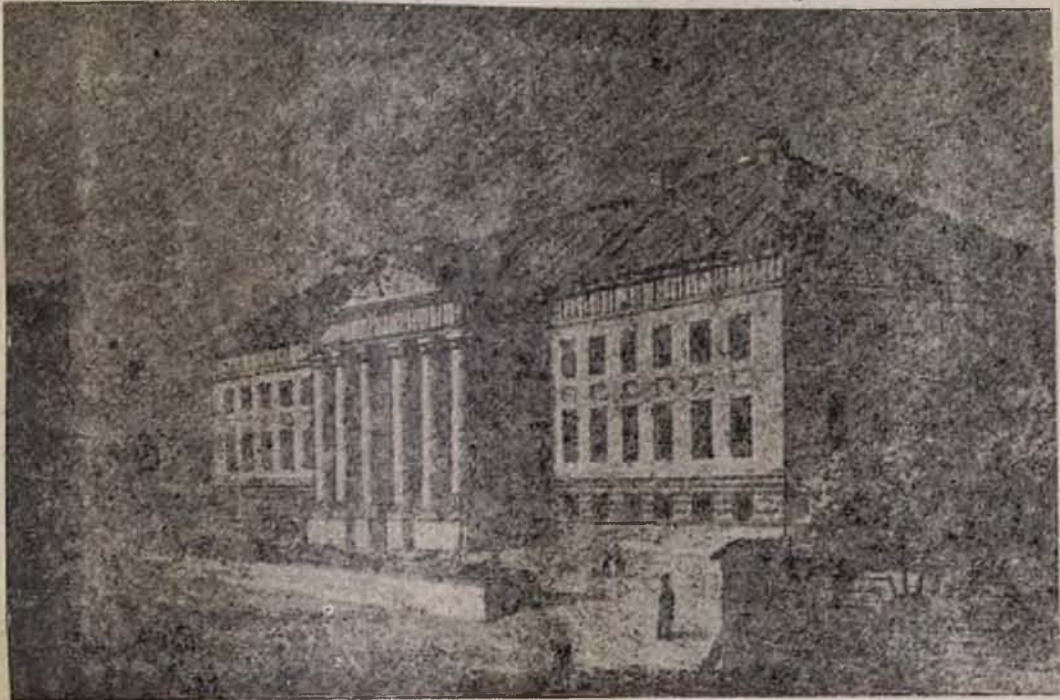
Ռեսպուբլիկայի լավագույն գուսանները հայ միջ լուսավորչի մահվան 100-ամյակի առթիվ իրենց գրած նոր երգերը ներկայացրին ժողովրդական ստեղծագործության տանը:

Գուսան Հավասին հանձնեց «Խաչատուր Աբովյանին» գրած իր երկու նոր երգը, Վերգին հանձնեց «Դաստան», գուսաններ Սերոբը և Եգորը հանձնեցին «Աբովյանին» գրած իրենց երգերը:

Կ Ի Ն Ո - Ա Կ Ն Ա Ր Կ

Երևանի կինոստուդիան պատրաստում է հատուկ կինո-ականարկ՝ Նվիրված ի. Աբովյանի մահվան 100-ամյակին:

ստեղծագործել է ի. Աբովյանը: Այսպես օրինակ, դիտողը կտեսնի ՃՄ դարի հուշարձաններ, նկարներ ու փորագրություններ,

Դորպատի (ներկայումս Տառու, էստոնա կամ ՍՍՌ) համալսարանը, ուր ուսանել է Խաչատուր Աբովյանը

Ակնարկը, որը մեծ մասամբ նկարահանվելու է անվանի նկարիչների գեղարվեստական նկարներից, գրավյուրներից, արտաքուրելու է այն դարաշրջանը, երբ ապրել է

որոնք պատկերում են Երևանի բերդի առումը և պարսիկների արտաքսումը 1827 թվին ռուսների կողմից:

Նկարահանվում են այն պատմական վայ-

բերը, որոնք կապված են մեծ գործի կյանքի ու գործունեության հետ (Քանաթեռ, Երեմյան, Էջմիածին, Թբիլիսի, Դորպատ)։

Մեծ ուշադրություն է դարձվում և Արովյանի աշխատությունների, ձեռագրերի, «Վերք Հայաստանի» գրքի ու այլ երկերի թուղթամանը։ Կինո-ականարկի եզրափակիչ մասը նվիրված էլլինի ժամանակակից Հայաստանին։

Կինո-ականարկում ցուցադրվելու են նաև մեր նկարիչների հետևյալ գործերը.— «Արովյանի Արարատի գաղաթը բարձրանալը», «Արովյանի հանդիպումը ռուս բանաստեղծ Վ. Ժուկովսկու հետ», «Արովյանը աշակերտների շրջանում», «Արովյանը գյուղացիների շրջանում» և այլն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՌ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏՈՒՄ

Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետը, հաշվի առնելով պարտիական, սովետական և պրոֆեսիոնալ կազմակերպությունների միջնորդությունը և նպատակ ունենալով հավերժացնել հայ նոր գրականության ու գրական նոր լեզվի հիմնադիր դեմոկրատ-լուսավորիչ հաշատուր Արովյանի հիշատակը, նրա մահվան 100-ամյակի կապակցությամբ որոշեց.

ա) հաշատուր Արովյանի անունով կոչել Երևանի Հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտը։

բ) հաշատուր Արովյանի անունով կոչել Էջմիածնի մանկավարժական ուսումնարանը։

գ) Երևան րադաքում կանգնեցնել հաշատուր Արովյանի նոր հուշարձան։

դ) Սահմանել հաշատուր Արովյանի անվան ուսանողական 5 թռակ—2 թռակ Պետական համալսարանում, յուրաքանչյուր ամսական 400 ռ., երկուր Երևանի պետական Հայկական մանկավարժական ինստիտուտում, յուրաքանչյուր ամսական 400 ռ. և մեկը Երևանի Ռուսական մանկավարժական ինստիտուտում, ամսական 400 ռուբլու նախով, ինչպես նաև ասպիրանտական մեկ թռակ Հայկական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի Աբեդյանի անվան Լեզվի և գրականության ինստիտուտում՝ ամսական 500 ռուբլու չափով։

ե) 1948—1949 թվերին ավարտել հաշատուր Արովյանի երկերի լիակատար ժողովածուի հրատարակությունը 8 հատորով։

ԱՐՈՎՅԱՆԻ ՆՈՐ ՀՈՒՇԱՐԶԱՆ

Արվեստի վաստակավոր գործիչ, քանդակագործ Ս. Ստեփանյանը ներկայումս աշխատում է և. Արովյանի հուշարձանի նախագծի վրա։ Նա այդ աշխատանքն սկսել է հունիսին և արդեն ավարտել է մի քանի էսքիզներ։ Վարիանտներից մեկը պատկերում է Արովյանին՝ ծածանվող վերարկով Զանգի ափին կանգնած։ Աշխատանքի ընթացքում քանդակագործը ուշադիր կերպով ուսումնաս-

սիրել է Արովյանի պորտրետները, մանրամասն ծանոթացել է կենսագրական ու մեմուարային նյութերի հետ։ Գրողի, բրոնզից ձուլված, երեք մետր բարձրությամբ արձանը դրվելու է գրանիտե պատվանդանի վրա, որը զարդարված է լինելու սյուներով և «Վերք Հայաստանի» վեպի զանազան էպիզոդները պատկերող բրոնզե բարեկենդաններով։

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԻՍԱՆԿԱՐԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ

ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հայ մեծ լուսավորիչ և. Արովյանի մահվան 100-ամյակի առթիվ Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետին կից Արվեստի գործերի վարչությունը հայտարարել էր գեղա-

նկարչության, քանդակագործության և գրաֆիկայի գծով Արովյանի լավագույն դիմանկարի մրցանակաբաշխություն։

Մրցանակաբաշխության ժյուրիին ներկա-

յացված էր գեղանկարչական, քանդակագործական և գրաֆիկական 35 աշխատանք՝ Դիմանկարի կատարյալ նմանության ընդհանուր պատճառով,

առաջին կարգի մրցանակ շտրվեց ոչ մեկին:

Ժյուրիի որոշմամբ գեղանկարչության

գծով «նախաշավիղ» դեմիզով ներկայացված աշխատանքի հեղինակ, նկարիչ Հով. Զարդարյանին՝ հատկացվեց երկրորդ կարգի մրցանակ 15

հազար ռուբլի գումարով: «Ցան» դեմիզով ներկայացված աշխատանքի հեղինակ, նկարիչ Էդ. Իսաբեկյանին՝ հատկացվեց երրորդ կարգի մրցանակ 10

հազար ռուբլի գումարով, «Հրազդան» դեմիզով ներկայացված աշխատանքի հեղինակ, նկարիչ Ա. Բեքարյանին՝ հատկացվեց երկրորդ կարգի մրցանակ 10

հազար ռուբլի գումարով: «Վերք» դեմիզով ներկայացված քանդակագործական դիմանկարի հեղինակ քանդակագործ Ն. Նիկողոսյանին՝ հատկացվեց երկրորդ կարգի մրցանակ 10

հազար ռուբլի գումարով: «Վերք» դեմիզով ներկայացված քանդակագործական դիմանկարի հեղինակ քանդակագործ Ն. Նիկողոսյանին՝ հատկացվեց երկրորդ կարգի մրցանակ 10

հազար ռուբլի գումարով: «Վերք» դեմիզով ներկայացված գրաֆիկական աշխատանքի հեղինակ Հր. Ռուսկյանը արժանացավ խրատ

Ն. Արթուրյանի դիմանկարը (Երկրորդ կարգի մրցանակի արժանացած) Գործ եկա՛րիչ Հով. Զարդարյանի

իտաանքի 4 հազար ռուբլի գումարի պարգևատրումով:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿԻՐԸ ՆՇՈՒՄ Է ԽԱՋԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ

ՍԱՀՎԱՆ 100-ՍՍՅԱԿԸ

ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

Սեպտեմբերի 16-ին Միությանների տան Սյունազարդ դահլիճում տեղի ունեցավ հանդիսավոր նիստ՝ նվիրված հայ մեծ գրող Ն. Արթուրյանի մահվան 100-ամյակին:

Նիստի նախագահության մեջ են գիտության ու գրականության գործիչներ, հասարակական կազմակերպությունների ներկա-

յացուցիչներ, Սովետական Միության Հեղինակներ, Հայկական ՍՍԻ կառավարության անդամներ:

Դահլիճում հավաքվել են գիտնականներ, գրողներ, արվեստի աշխատողներ, ուսանողներ, մայրաքաղաքի ձեռնարկությունների ներկայացուցիչներ:

Նիստը բացեց գրող Բորիս Գորբատովը:

— Հարյուր տարի է անցել Խաչատուր Աբովյանի մահվան օրից, — ասաց Բ. Գորբատովը, — բայց նա այսօր ևս ապրում է բազմազգ Սովետական Միության ժողովուրդների հիշողության մեջ: Ապրում են նրա գործերը, ստալինյան էպոխայի կենտրոն արևի տակ ապրում ու ծաղկում է ռուս և հայ ժողովուրդների մեջ բարեկամությունը, որի մասին այնքան երազել է Խաչատուր Աբովյանը:

Խաչատուր Աբովյանի կյանքին ու ստեղծագործությանը նվիրված զեկուցումով հանդես եկավ պրոֆ. Գ. Աբովը: Բնութագրելով պարսկական և թուրքական տիրապետության այն դարաշրջանը, երբ ապրում էր մեծ գրողը, զեկուցողը լուսաբանեց Աբովյանի դերը բազմադարյան ստրկությունից Հայաստանի ազատագրվելու գործում: Երկրորդ զեկուցումը տվեց պրոֆ. Վ. Կիրպուտինը:

ՈՒԿՐԱՅԻՆԱՅՈՒՄ

Կիև, 20 սեպտեմբերի. — Սովետական Ուկրաինայի հասարակայնությունը պատրաստվում է լայնորեն նշելու հայ նոր գրականության հիմնադիր Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակը: Ուկրաինական ՍՍՌ-Սովետական գրողների միության նախագահությունը ստեղծել է հորեկյանական հանձնաժողով:

Գեղարվեստական գրականության ռեսպուբլիկական հրատարակչությունը ուկրաինեերեն լեզվով լույս է ընծայել հայ մեծ գրողի ընտիր երկերի մի հատորակը: Նրա մեջ զետեղված են «Վերք Հայաստանի» վեպը և գրողի բանաստեղծությունները, ոոոնց թարգմանությունը կատարել են Ստալինյան մոցանակի յառուեատներ Մ. Ռիսկին, Վ. Սոսուրան, Ա. Մալիշկոն և ուրիշներ:

Գրական-գեղարվեստական ժուռնալները իրենց սեպտեմբերի համարներում հատուկ րաժիններ են նվիրում Խ. Աբովյանին: Զետեղվում են հայ մեծ գրողի կյանքին ու րստեղծագործությանը նվիրված հոդվածներ, նրա բանաստեղծությունները թարգմանված ուկրաինեերեն լեզվով:

Սեպտեմբերի 18-ին Ուկրաինայի գրողների դեյեագիան Կիևից մեկնեց Երևան, որտեղ սեպտեմբերի 23-ին նշվելու է հայ նոր գրականության հիմնադիր Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակը: Դեյեագիայի կազմի մեջ մտնում են Պ. Տիսինան (դեյեագիայի ղեկավար), գրողներ Ա. Իլչենկոն, Մ. Տալալանսկին, Դ. Բելոուար, Դեյեագիան իր

— Խաչատուր Աբովյանը, — ասաց նա, — հանդիսացավ հայ նոր գրական լեզվի նախահայրը: Այդ իսկական ժողովրդական լեզվով գրվել է «Վերք Հայաստանի» վեպը, որը պատմում է ռուսների և հայերի համատեղ պայքարի մասին պարսկական խաների դեմ: Այդ խոշորագույն ստեղծագործությունը մի ամբողջ դարաշրջան կազմեց հայ գրականության պատմության մեջ: Աբովյանի ժամանակներից ի վեր հայ գրականությունը բռնում է ռեալիզմի ուղին:

— Խաչատուր Աբովյանը, — ասաց վերջում զեկուցողը, — հայ և ռուս ժողովրդի սիրո ու բարեկամության մոնետիկն էր, մի բարեկամություն, որն այժմ սովետական տարիներին անխախտ է դարձել:

Տեղի ունեցած մեծ համերգին մասնակցեցին Մոսկվայի և Հայաստանի արտիստները: Կատարվեցին հատվածներ Խաչատուր Աբովյանի երկերից, Հայաստանի ժողովրդական երգեր ու պարեր:

հետ տանում է Խ. Աբովյանի երկերի մի հատորակը, հրատարակված ուկրաինեերեն լեզվով, որը խմբագրել է բանաստեղծ ակադեմիկոս Պ. Տիլինան:

Կիև, 23 սեպտեմբերի. — Կիևի գրական հասարակայնությունը նեց հայ գրականության կլասիկ Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակը:

Ուկրաինայի Սովետական գրողների միության ակումբում երեկո տեղի ունեցավ Դահլիճում համաքվել էին գրողներ, քննադատներ, ՌԽՍՄ-ի Գիտությունների Ակադեմիայի Գրականության ինստիտուտի աշխատողներ, կոմպոզիտորներ, ժուռնալիստներ:

Խաչատուր Աբովյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը զեկուցումով հանդես եկավ ֆիլոլոգիական գիտությունների թեկնածու Ս. Կրիժանովսկին: Այնուհետև պոետները և գրողները կարդացին հայ գրականության կլասիկ Խ. Աբովյանի երկերի լրենց թարգմանությունները: Վերջում համերգ տրվեց:

Խարկովի Կորոլենկոյի անվան քառաքային գրադարանում կազմակերպվել է մեծ ցուցահանդես Խ. Աբովյանի երկերի ու նրա ստեղծագործության վերաբերյալ գրականության:

Ուկրաինական ռադիոկոմիտեն կազմակերպել է Խ. Աբովյանին նվիրված գրական երաժշտական հաղորդումներ:

ԱԿՐՐԵՋԱՆՈՒՄ

ԲԱՅՈՒ, 20 օգոստոսի.— Ագրեբջանի հասարակայնությունը լայնորեն նշում է եղբայրական Հայաստանի մեծ գրող և Արուստի մահվան 100-ամյակը։ Կուլտուր-լուսավորական հիմնարկների գործերի կոմիտեն ռեսպուբլիկայի քաղաքներում, գյուղերում և նորակառույցներում կազմակերպել է ականավոր գրողի կյանքին և ստեղծագործությանը նվիրված դասախոսություններ ու զեկուցումներ։ Աշխատավորներին Արուստի կյանքի հետ ծանոթացնելու գործին ակտիվ մասնակցում են ռեսպուբլիկայի գրողները։ Գրողներ Ս. Ավագյանը, Գ. Գևորգյանը կարգացել են Արուստին նվիրված դասախոսությունների մի ցիկլ ռեսպուբլիկայի հանրապետության, Շահումյանի, Շամախու, Կասում-Իդմայիլովի, Իսմայիլի, Աղսուի և այլ շրջաններում։ Ռեսպուբլիկական թերթերում, ինչպես նաև Ստեփանակերտի, Կիրովաբադի թերթերում հոդվածներ են տպագրվում և։ Արուստի կյանքի և ստեղծագործության մասին։ Հայերեն «Լուսին» թերթում հրապարակվել են ֆիլոսոփական գիտությունների թեկնածու Գ. Անտոնյանի հոդվածները, որոնք բնորոշում են Արուստին, որպես Անդրկովկասի առաջադեմ գրողներից մեկը, որը շատ բան է արել հայ և ադրբեջանական ժողովուրդների բարեկամությունն ամրապնդելու համար։ Ազերները հրատարակչությունը ադրբեջաներեն լեզվով տպագրության է պատրաստել Արուստի երկերի ժողովածուն, բանաստեղծ Օսման Արիֆբեյլի խմբագրությամբ, Ավագ Սադրիսովի թարգմանությամբ։ Այդ ժողովածուի համար մեծ առաջաբան է գրել ֆիլոսոփական գիտությունների դոկտոր պրոֆ. Միքայիլ Ռաֆիլին։

Բաքվի ձեռնարկություններում, ուսումնական հաստատություններում, կուլտուրայի պալատներում, ակումբներում, գրադարաններում տեղի են ունենում զեկուցումներ, գրույցներ։ Կազմակերպվել են Արուստի մահվան 100-ամյա հոբելյանին նվիրված ցուցահանդեսներ։ Արուստի մասին բաղմամբիկ նյութեր պարունակող մեծ ցուցահանդես է կառավարվել Ագրեբջանի Գիտությունների Ակադեմիան։ Գիտությունների Ակադեմիայի Գրականության ինստիտուտում և Նիզամիի անունը կրող թանգարանում, Բաքվի մանկավարժական ու ուսուցչական ինստիտուտներում կազմակերպվել են դասախոսություններ հետևյալ թեմաներում։

Ռուս «Արուստի» և ադրբեջանական դրամատիկությունը, «Արուստի» դերը հայ նոր գրական լեզվի զարգացման գործում, «Լուսին» անգլոսովետական Արուստի ստեղծագործության մեջ։ Քաղաքի պաշտպաններում կազմակերպված ընթերցողների գրական կոնֆերանսներում քննարկվում է «Լուսին» Հայաստանի վեպը։ Մեծ երեկույթ է պատրաստում Ագրեբջանի Սովետական գրողների միությունը։ Արուստի կյանքին ու ստեղծագործությանը նվիրված զեկուցում է կարդալու հայերեն «Լուսին» թերթի խմբագիր Համո Ամիրխանյանը։ Ֆիլոսոփական գիտությունների թեկնածու Գ. Անտոնյանը հանդես կգա «Արուստի» և ադրբեջանական գրականությունը զեկուցումով։ Արուստին նվիրված իրենց բանաստեղծությունների ընթերցանությամբ հանդես կդասն բանաստեղծներ Սուլեյման Ռուստամը, Մահմեդ Ռահիմը, Օսման Սարիբեյլին, Սամել Գրիգորյանը, Համո Սահյանը, Մարիա Հակոբյանը և ուրիշներ։

Հոբելյանին նախապատրաստվում են նաև Լեռնային Ղարաբաղի ու Նախիջևանի ԱՍՍՌ-ի քաղաքներում ու գյուղերում։ Կուլտուրայի պալատներում, ակումբներում, դաշտակայաններում կարգացվել է Արուստի կյանքին ու ստեղծագործությանը նվիրված ավելի քան 150 զեկուցում։ Կիրովաբադի հասարակայնությունը կազմակերպում է գրական երեկույթ, որին կմասնակցեն գրողներ Ալեքսանդր Զիատյանը, Ֆարիդա Ալլաբեկովան, Ադրբեջանական ու Հայկական դրամատիկ թատրոնների դերասանները։

Ազերները հրատարակչությունը և։ Արուստի մահվան 100-ամյակի օրերին լույս ընծայեց ադրբեջաներեն լեզվով և։ Արուստի ռեանաստեղծություններ ու պատմվածքներ ժողովածուն, որի հառաջաբանը գրել է Միքայիլ Ռաֆիլին։ Ժողովածուի մեջ տեղ գտած բանաստեղծությունների ու պատմվածքների թարգմանությունները կատարել են Ս. Ռուստամը, Օ. Սարիբեյլին, Մ. Ռահիմը, Զ. Մամեդովը, Ի. Ռեմզին։

Երևանում, հաշատուր Արուստի մահվան 100-ամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստին պոետ Սամեդ Վուրդունը այդ ժողովածուն մատուցեց որպես նվեր Հայաստանի աշխատավորությանը Ագրեբջանի Սովետական գրողներից։

ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

- ԹՔԻԼԻՍԻ, 20 սեպտեմբերի.— Վրաստանի հասարակայնությունը եռանդուն կերպով նախապատրաստվում է նշելու հայ նոր գրականության հիմնադիր մեծ գրող Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակը:

Վրաստանի հանրային գրադարանը, Ակակի Մերթեկու անվան գրական թանգարանը և Վրաստանի քաղաքների ակումբները, գրադարանները և այլ կուլտուր-լուսավորական հիմնարկներ կազմակերպել են Խ. Աբովյանի կյանքին և հասարակական ու գրական գործունեությանը նվիրված մեծ ցուցահանդեսներ: Ռեսպուբլիկական «Մնաթոքի» գրական ամսագիրը հատուկ համար է նվիրում նշանավոր տարեթիվին: Մի շարք կենսագրական, գրականագիտական հոդվածներ են հրապարակում Վրաստանի

գրական թանգարանի ավանախը, ռեսպուբլիկական «Գրականություն և արվեստ» թերթը, Վրաստանի Սովետական գրողների միության բրիգադան Գորիի, Ջիաթուրիի, Գուրջիանիի և այլ շրջանների կուխոզներում անցեկացրել Խ. Աբովյանի կյանքին և ստեղծագործությանը նվիրված զրույցների շարք: Գրականության կլասիկի մահվան 100-ամյակին նվիրված մեծ երեկույթ է կազմակերպվելու Վրաստանի Սովետական գրողների միության ակումբում: Երևանում հոբելյանական հանդեսին մասնակցելու է Վրաստանի Սովետական գրողների դեյքսցիան, որի կազմի մեջ մտնում են Շալվա Դադիանին, Իոսիֆ Գրիշաշվիլին, Ալիկո Միքիսկիան, Մ. Սեյրանյանը և Մ. Ասլանյանը:

ՈՒՋՐԵԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՏԱՇՔԵՆԻ, 20 սեպտեմբերի.— Սովետական ամբողջ երկրի հետ միասին ուղեկական ժողովուրդը նշում է Խ. Աբովյանի մահվան 100-ամյակը:

Ուղեկական ՍՄԻ Ալիշեր Նավոյի անվան Պետական հանրային գրադարանը կազմակերպում է հայ մեծ գրողի ստեղծագործությունների ցուցահանդեսը: Ուղեկատանի Սովետական գրողների միությունը հոբելյանի օրերին լույս է բնծայելու «Շարք Յուլդուզ» գրական-հասարակական ամսագրի հերթական համարը: Ամսագրում առա-

ջին անգամ ուղեկներեն լեզվով հրապարակվելու են Խ. Աբովյանի մի քանի բանաստեղծությունները: Բանաստեղծությունների թարգմանությունը կատարել են ուղեկական գրողներ Միոթեմիրը և Միրմուխսինը: Ամսագրի նույն համարում հրապարակվում է Ա. Ոսկերչյանի մեծ հոդվածը հայ մեծ գրողի կյանքի և ստեղծագործության մասին:

Ռեսպուբլիկական թեոթերը նշանավոր տարեթիվը նշում են Խ. Աբովյանին նվիրած հատուկ էջերով:

ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՆԻՍՏ, ՆՎԻՐՎԱԾ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՍԲՈՎՅԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ 100-ՄՍՅԱԿԻՆ

Հայ ժողովուրդը օրինական հպարտության զգացումով էր նախապատրաստվում նշանակալից տարեթիվին, իր լավագույն զավակներից մեկի, մեծ լուսավորչի և դեմոկրատի, հայ նոր գրականության հիմնադիր Խաչատուր Աբովյանի ողբերգական մահվան 100-ամյակին:

Նախահոբելյանական օրերը վերածվեցին հայ ժողովրդի կուլտուրայի իսկական տոնի, այն ժողովրդի, որի ազատության ու երջանկության համար այնքան անձնուրաց ու կրքոտ կերպով պայքարում էր Աբովյանը: Այն, ինչի մասին երազում էր մեծ գրողը, դարձավ իրականություն: Անծայրածիր Սովետական Միության ժողովուրդները, միաձուլված խնայախոս սրբազան բարեկամությանը, ռուս մեծ ժողովրդի գլխավորությամբ,

հայ ժողովրդի հետ միասին մեծարում են Խաչատուր Աբովյանի հիշատակը:

Սովետական Հայաստանի մայրաքաղաք Երևան են հավաքվել հանդիսավոր տոնին մասնակցելու համար եղբայրական ռեսպուբլիկաների գրողները: Հանդիսավոր նիստը սկսվելուց դեռ շատ առաջ ժողովուրդը հավաքվում է լենինի շքանշանակիր օպերայի ու բալետի Սպենդիարյանի անվան պետական թատրոնի շենքի մոտ:

Դահլիճը լեփ-լիցոն էր: Այստեղ համարվել են պարտիական, սովետական, կոմերիտական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները, Սովետական Բանակի ռազմիկներ ու սպաներ, Երևանի գործարանների ու ֆաբրիկաների լավագույն ստախանովականներ, կուլտուրայի, գիտության, արվեստի ականավոր գործիչներ: Բնմը տոնականորեն

զարդարված է: Խորքում դստեյա պսակով եզերված մեծ լուսավորչի պորտրեն է դրված:

Նախագահության սեղանի շուրջն են Հայկական ՍՍՌ կառավարության անդամները, ուսա գրողներ Կ. Սիմոնովը, Ն. Տիխոնովը, ուկրաինական գրող Պ. Տիշինան, վրացական գրողներ Ե. Դադիանին, Ի. Գրիշաշվիլին, ադրբեջանական գրող Ս. Վուրդունը, լատվիական գրող Ֆ. Ռուպենիսը, ռուս գրականագետ Վ. Կիրպուտինը, հայ գրողներ Ա. Իսահակյանը, Դ. Դեմիրճյանը, Ստ. Զորյանը, Գ. Սարյանը, Հ. Սիրասը, նկարիչ Մ. Սարյանը և ուրիշներ:

Հանդիսավոր նիստը բացում է Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետի նախագահ Ս. Կարապետյանը:

— Ընկերներ, թանկագին հյուրեր, լրացավ մեծ լուսավորչ-դեմոկրատ, հայկական նոր դրականության հիմնադիր Խաչատուր Աբովյանի ողբերգական մահվան 100 տարին: Մեզ հետ միասին այս նշանակալից տարեթիվը նշում են Սովետական Միության բոլոր ժողովուրդները: Դժվար է գերազնահատել Աբովյանի ականավոր դերը ժողովրդի ինքնագիտակցության զարթոնքի գործում: Մեծ գրույի գործունեությունն անցել է հետպահստե ուժեղացող հալածանքների պայմաններում: Աբովյանի գրական հասարակական ամբողջ գործունեությունը ժողովրդի շահերին անձնուրաց կերպով ծառայելու մի փայլուն օրինակ է:

Նշելով Աբովյանի աննկուն կամքը հայ և ռուս ժողովուրդների եղբայրական բարեկամությունը ամրապնդելու գործում, Ս. Կարապետյանը շարունակում է.

— 100 տարի առաջ իր նշանավոր «Վերջ Հայաստանի» վեպում նա սրտի խորին կրկնիչով ցանկանում էր իմանալ այն ույժը, որը փրկություն կբերի հայ ժողովրդին, նրան կվերածննդի: Նա չէր կարող այդ հարցին պատասխանել: Այդ հարցին պատասխանում ենք մենք՝ նրա ժառանգորդներա: Գտնվեց այն ույժը, որը վերածնեց հայ ժողովրդին: Դա սովետական իշխանությունն է:

Լենինի-Ստալինի մեծ պարտիան Հայաստանին տվեց ույժ և առույգություն. ֆրան հասցրեց շտեմնված ծաղկման:

Թույլ տվեք Խաչատուր Աբովյանի մահվան 100-ամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստը հայտարարել բացված:

Հնչում են Հայկական ՍՍՌ Պետական հիմնի հանդիսավոր հնչյունները:

Այնուհետև հանդիսավոր նիստի մասնակիցները հսկայական ոգևորությամբ ընտրում են պատվավոր նախագահություն:

Ձեկուցման համար խոսք է տրվում բանաստեղծ Նաիրի Զարյանին:

Ձեկուցողը մանրամասնորեն բնութագրելով Աբովյանի կյանքի փառապանծ ուղին, կանգ է առնում նրա գործունեության առանձին փուլերի վրա, բացահայտում է ռեակցիայի ուժերի հետ նրա ընդհարման պատճառները, որոնք մեծ լուսավորչին հանգեցրին ողբերգական մահվան:

— Սովետական Հայաստանի ժողովուրդները,— ավարտում է իր զեկուցումը Ն. Զարյանը,— սիրում և բարձր են գնահատում Խաչատուր Աբովյանի ժառանգությունը, որովհետև հայ կուլտուրայի պատմության մեջ Աբովյանը հանդիսանում է դեմոկրատական հոսանքի ամենալուսավոր կերպարներից մեկը:

Ինչպես անցյալի ժառանգության մեջ եղած ամեն մի կենսունակն ու լուսավորը, այնպես էլ Աբովյանը պատկանում է մեզ, սովետական ժողովրդին:

Իրագործվել է մեծ Պուսավորչի ազնիվ իղձը: Հայ ժողովուրդը ստեղծել է իր աղատ և լուսավոր պետականությունը սովետական եղբայրական ժողովուրդների անպարտելի ընտանիքում ռուս մեծ ժողովրդի գլխավորությամբ:

Ձեկուցումից հետո ողջույնի ճառերով հանդես եկան ՍՍՌՄ Սովետական գրողների միության դելեգացիայի ղեկավար Կ. Սիմոնովը, Սովետական Ուկրաինայի գրողների դելեգացիայի ղեկավար Պ. Տիշինան, Վրաստանի գրողների կողմից Ե. Դադիանին, Ադրբեջանի գրողների կողմից Ս. Վուրդունը, լատվիայի գրողների կողմից Ֆ. Ռուպենիսը, «Վերջ Հայաստանի» վեպի ռուսերեն թարգմանող Ս. Շերվինսկին: Իր բանաստեղծությունն ընթերցումով հանդես եկավ Վրացական ՍՍՌ Գիտությունների Ակադեմիայի իսկական անդամ, Հայկական ՍՍՌ արվեստի վաստակավոր գործիչ, բանաստեղծ Ի. Գրիշաշվիլին: Պատասխան խոսքով հանդես եկավ Հայաստանի Սովետական գրողների միության նախագահ Ավետիք Իսահակյանը:

Ուկրաինայի և Ադրբեջանի գրողները նշվեցին բերել ուկրաիններեն և ադրբեջաներեն լեզուներով հրատարակված, Խաչատուր Աբովյանի ընտիր երկերի մի հատորյակները:

Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետի

նախագահի տեղակալ Բ. Աստվածատրյանը հրապարակում է հաշատուր Արուսյանի հիշատակը հավերժացնելու մասին Հայաստանի կառավարության որոշումը:

Ամբողջ դահլիճի բուռն, երկար շուրջ ծափահարությունների ներքո ընդունվում է որոշում՝ ուղղված ժողովուրդների առաջնորդ մեծ Ստալինին:

Ընդունվում է որոշում նաև Հայաստանի

բոլշևիկների ղեկավար Գր. Հարությունյանի անունով:

Հայկական ՍՍՌ Պետական հիմնի հնչյունների ներքո հաշատուր Արուսյանի մահվան 100-ամյակին նվիրված հանդիսավոր նիստը փակվում է:

Վերջում տեղի ունեցավ մեծ համերգ երևանի արտիստական լավագույն ուժերի մասնակցությամբ:

Սեպտեմբերի 24-ին հանդիսավոր նիստի մասնակիցները այցելեցին Քանաքեռ գյուղը, որտեղ դիտեցին այն տունը, ուր ծնվել է հայ մեծանուն գրողը, և նրա անվան թանգարանը:

Այցելողների թվումն էին գրողներ Կ. Սիմոնյանը, Ն. Տիխոնովը, Պավլո Տիշինան, Սամսո Վուրդունը, Մեհտի Հոսեյնյանը, Վ. Կիրպուտինը, Ն. Զարյանը, Հ. Սիրասը, Գ. Բոդյանը:

ԽԱՉԱՍՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆԻ ՍԱՀՎԱՆ 100-ԱՄՅԱԿԻ ՆՇՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ ՈՒ ԳՅՈՒՂԵՐՈՒՄ

Լենինյան, 20 սեպտեմբերի.— Քաղաքի աշխատավորությունը արժանավայել կերպով նշում է հայ մեծ լուսավորիչ Խ. Արուսյանի հիշատակը: Քաղաքի բանվորական ակումբներում, գրադարաններում և դպրոցներում կազմակերպված են Խ. Արուսյանի կյանքին ու գրական գործունեությանը նվիրված ցուցահանդեսներ:

Քաղսովետի գործկոմի կուլտուրաբաժինը և Քաղաքական ու գիտական գիտելիքների տարածման ընկերությունը Տեքստիլ կոմբինատում, երկաթուղային հանգույցում ու քաղաքի մյուս հիմնարկ-ձեռնարկություններում պարբերաբար կազմակերպում են դասախոսություններ:

Քառամյա Մանկավարժական ինստիտուտում հայտարարված է Խ. Արուսյանի մասին ուսանողների գրած լավագույն ռեֆերատների մրցանակաբաշխություն: Ինստիտուտը հրավիրում է գիտական սեսիա, նվիրված Խ. Արուսյանի կյանքին ու գրական-հասարակական գործունեությանը:

Ուսուցչի տան քառաձայն երգեցիկ խումբը հոբելյանի օրերին հանդես է գալու հատուկ ծրագրով: Կոմպոզիտոր Վահան Ումր-Շատը ձայնադրել է Խ. Արուսյանի մի քանի բանաստեղծությունները:

ԱԼԱՎԵՐԴԻ.— Կուլտուրայի տանը կազմակերպվել է ցուցահանդես նվիրված Խ. Արուսյանի մահվան 100-ամյակին: Ցուցադրված են Խ. Արուսյանի ժամանակաշրջանին վերաբերող լուսանկարներ, գրականություն և այլ նյութեր:

Շրջկենտրոնի աշխատավորության համար կազմակերպվել են զեկուցումներ Արուսյանի կյանքի և ստեղծագործությունների մասին:

Շրջկենտրոնում, ինչպես նաև Ուզունյար, Թումանյան, Սանահին գյուղերի գրադարաններում կազմակերպվել են Արուսյանին նվիրված հատուկ անկյուններ, որտեղ առանձնացված են Արուսյանին վերաբերող գրքեր: Նկարներ, թերթերում, ամսագրերում հրապարակված հոդվածներ, գրական քաղաքական նյութեր:

ԴԻԼԻՋԱՆ.— Կուլտուրայի տանը և քաղաքային գրադարանում ցուցահանդեսներ են կազմակերպվել նվիրված Խ. Արուսյանի բազմակողմանի գրական ու հասարակական գործունեությանը: Դիլիջանում, Շամախյան, Կուլբիլե, Գոշ և շրջանի մյուս գյուղերում հոբելյանական հանդիսավոր նիստեր են գումարվել նվիրված մեծ գրողի կյանքին ու գրական-հասարակական գործունեությանը:

ՍՏԷՓԱՆԱՎԱՆ.— Քաղաքային գրադարանում կազմակերպվել է Խ. Արուսյանին նվիրված ցուցահանդես: Կուրթան, Լեջան և մյուս գյուղերի կուլտգնիկների համար դասախոսություններ են կարդացվել Խ. Արուսյանի մասին: Ստեփանավանում հանդիսավոր նիստ է գումարվել Արուսյանին նվիրված:

ՌԵՍԱՅՈՒՐԻԿԱՅԻ աշխատավորությունը ամենուրեք նշում է հաատուր Արուսյանի մահվան 100-ամյակը:

Քաղաքներում— գործարաններում, հիմ-

նարկ-ձեռնարկություններում աշխատավորության համար կազմակերպված են զեկուցումներ, դասախոսություններ, զրույցներ և Արովյանի կյանքի և գրական գործունեության մասին:

Շրջաններում — կոլխոզներում, սովխոզներում լսվում են զեկուցումներ ու զրույցներ Արովյանի կյանքի, գործունեության մասին: Բոլոր շրջանային կենտրոններում, ինչպես և կոլխոզներում հրատարակված են պատի թերթերի հատուկ համարներ՝ ներկիրված Արովյանին: Առանձին տեղերում — ակումբներում, կուլտ-լուսահիմնարկներում կազմակերպված են ցուցահանդեսներ, որտեղ ցուցադրված են Արովյանի կյանքն ու գործունեությունը լուսաբանող նյութեր, հոգվածներ, պլակատներ, լուսանկարներ, նկարներ:

Շրջանային ռադիո-լիազորությունները առանձին հոգվածներ են հաղորդել Արովյանի մասին: Լիսպուրլիկայի բոլոր դպրոցների ուսուցչության համար կազմակերպված են զեկուցումներ Արովյանի կյանքի ու գործունեության մասին: Դպրոցներում բոլոր դասարանների աշակերտության համար կազմակերպված են զրույցներ: Դասարանական և ջոկատների պատի թերթերի առանձին համարներ են լույս ընծայված. կազմակերպված են Արովյանին նվիրված ցուցահանդեսներ:

Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետին կից ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ռեսպուբլիկական կոմիտեն հայ մեծ լուսավորիչ և Արովյանի մահվան 100-ամյակի առթիվ կազմակերպում է ակտիվիստական արշավ դեպի Արագածի գագաթը:

Վերելքին մասնակցելու են 40 մարդ: Ներանք Երևանից դուրս են գալու սեպտեմբերի 25-ի առավոտյան, իրենց հետ տանելով և.

Արովյանի բյուտը, որը դրվելու է Արագածի գագաթին:

Ա. Միկոյանի անվան Պատանի հանդիսուեսի թատրոնը և Արովյանի հոբելյանը

Արովյանի Արաբատի գագաթը բարձրանալը (երրորդ կարգի մրցանակի արժանացած).

Գործ՝ Լկարիչ էդ. Խաբեկյանի

նշեց Դ. Գազազյանի «Խաչատուր Արովյան» պիեսի բեմադրությամբ: Պիեսը նվիրված է մեծ գրողի կյանքին ու գրական գործունեությանը: Պիեսը բեմադրել է արվեստի վաստակավոր գործիչ Տ. Շամիրխանյանը: Պիեսի երաժշտությունը գրել է կոմպոզիտոր Գ. Նդիազարյանը: Պիեսի պրեմիերան տեղի ունեցավ սեպտեմբերի 23-ին:

ՆԱԽԴԻՍԱՎՈՐ ԵՐԵԿՈ ՍՐՈՎՅԱՆԻ ԾՆՆԴԱՎՍՅՈՒՄ

Արժւանքի հոբելյանական օրերին հանդիսավոր ու զուգված տեսք ունի Քանաքեռը։ Նրա բնակիչները օրինական հպարտութեամբ զգացմունքով նշում են նշանակալից տարեթիվը՝ իրենց մեծ հայրենակից, հայ նոր գրականության ստեղծող Խ. Արժւանի մահւման 100-ամյակը։

Քանաքեռը անճանաչելի կերպով կերպարանափոխվել է սովետական իշխանության տարիներին։

Նախահոբելյանական օրերին քանաքեռցիները մի առանձին սիրով բարեկարգել են այն հուշակավոր տնակը, որտեղ ծնվել է մեծ գրողը։ Այդտեղ ստեղծված Տուն-Քանաքեռը հարստացել է նոր նյութերով ու էքսպոնատներով, որոնք արտացոլում են մեծ դեմոկրատ լուսավորչի կյանքն ու գործունեությունը։

Քանաքեռի տոնականորեն զարդարված ակումբում հոբելյանի նախօրյակին՝ պետեմբերի 22-ին հավաքվել էին կուխոզնիկներ, կուխոզնիկուհիներ, պարտիական ու սովետական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, որպեսզի նշեն Արժւանի մահւման 100-ամյակը։

Այդտեղ, մեծ գրողի ծննդավայրն են ժամանել եղբայրական ռեսպուբլիկաների ներկայացուցիչները։ Նախագահության սեղանի շուրջը նստած են Ն. Տիխոնովը, Պ. Տիչինան, Վ. Կիրպոտինը, Մ. Տալալանսկին, Գ. Բելոուար, Ս. Իլչենկոն, բանաստեղծուհի Վ. Զվյագինսկան, Ստ. Զորյանը, Ա. Հովսեփյանը, Գ. Արովը, Արժւանի ժառանգները։

Հանդիսավոր երեկոն բացեց աշխատավորների դեպուտատների Կոտայքի շրջսովետի գործկոմի նախագահ Մ. Հարությունյանը։

Խաչատուր Արժւանի կյանքին ու գործունեությանը նվիրված զեկուցումով հանդես եկավ Հայաստանի Սովետական գրողների միության քարտուղար Հր. Քոչարը։

Այնուհետև ողջույնով հանդես է գալիս բանաստեղծ Ն. Տիխոնովը, որին ջերմորեն դիմավորում են ժողովականները։

— Դե՛ս հուշում է այն հանգամանքը, — ասաց Ն. Տիխոնովը, — որ ես գտնվում եմ մեծ Սրովյանի հայրենիքում և հնարավորություն ունեմ ձեզ ողջունելու ՍՍՍՄ Սովետական գրողների միության անունից։ Արժւանը կոչ էր անում հաստատել հայ ժողովրդի սրբազան բարեկամությունը ռուս ժողովրդի հետ։ Նրա իղձն իրականացավ։

Ուկրաինական դելեգացիայի անունից հանդես եկած բանաստեղծ Մ. Տալալանսկին, ողջունելով Արժւանի հայրենակիցներին, մեծ ոգևորությամբ արտասանեց իր բանաստեղծությունը, որը նվիրված է ուկրաինական և հայ ժողովրդի ստալինյան բարեկամության գաղափարին։

Արժւանին նվիրված իրենց բանաստեղծությունների ընթերցումով հանդես եկան նաև ուկրաինական բանաստեղծ Դ. Բելուարը և բանաստեղծուհի Ս. Կապուտիկյանը։

Քանաքեռ գյուղի Օրջոնիկիձեի անվան կուխոզի նախագահ Մ. Մուրադյանի և մեծ գրողի թոռան որդի Ալբերտ Արժւանի ելույթից հետո հանդիսավոր նիստը փակվում է Վերջում սեղի ունեցավ մեծ համերգ Հայֆիլհարմոնիայի ուժերով։

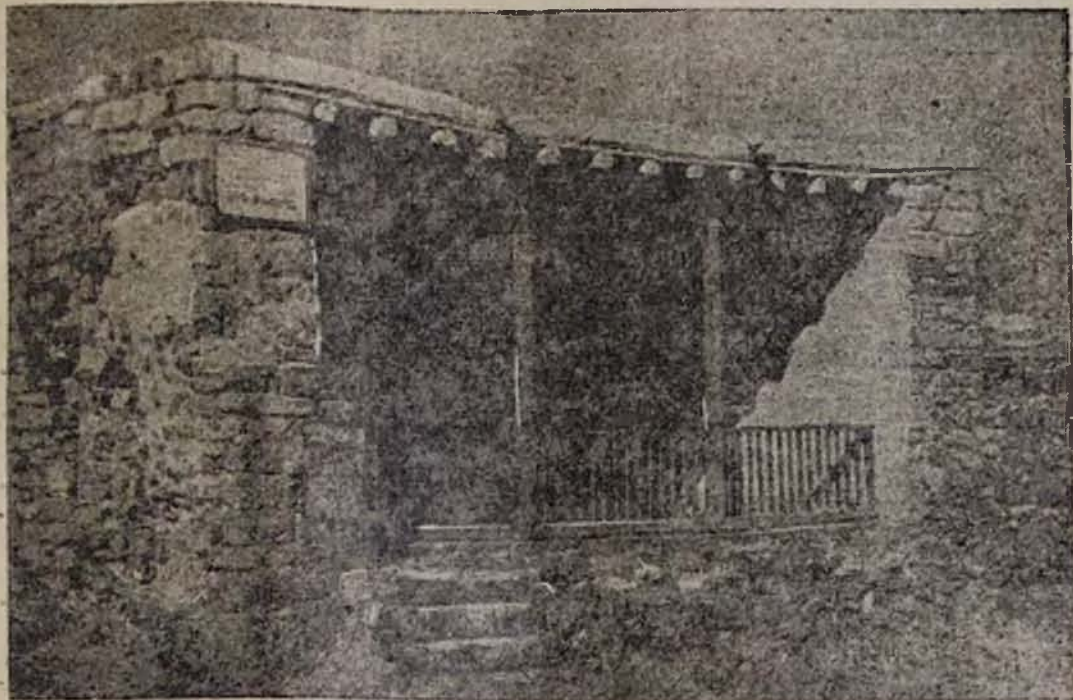
ՍՐՈՎՅԱՆԻ ՏՈՒՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆՈՒՄ

ՔԱՆԱՔԵՐ.— Խաչատուր Արժւանի մահւման 100-ամյակի առթիվ ավարտված է Տուն-Քանաքեռի և նրա շրջակայքի բարեկարգումը։ Ասֆալտապատված են տուն տանող փողոցները, ճանապարհների երկու կողմնորում տնկված են ծառեր, կանաչա-

պատված է արձանի շուրջը, հղկված են Տուն-Քանաքեռն տանող ճանապարհի մուտքի կամարները, հիմնականում ավարտված է զիտահրապարակի կառուցումը։ Նորոգված է Տուն-Քանաքեռի շենքը, այստեղ կազմակերպված է ցուցահանդես, որտեղ ցուցա-

դրված են Աբովյանի կյանքն ու գործունեությունը պատկերող գրաֆիկ աշխատություններ, պլակատներ: Տուն-թանգարանի պատերն ամրացված է հուշատախտակ՝ Աբովյանի բրոնզե բարեխֆով, Թանգարանի ցուցա-

կենդանի նկարագրությու՜նը, «Արժանք»
Աշտարակում, ըստ Պողոսյանի հուշերի, Ա-
րժանքը ժողովրդական բանահյուսությու՜ն
հավաքելիս, նաև աղբրեղանական մեծ մը-
տածողներ Մ. Ախուրդովի և Միրզա Շա-

Արժւյանի Տուն-թանգարանը

Հանդեսը հարստացված է նոր էքսպոնատներով: Մի քանի յուզաներկ նկարներ ու գրաֆիկ աշխատանքներ ներկայացնում են մեծ լուսավորչի կյանքի ու գործունեության հիմնական մոմենտները, ինչպես օրինակ, Աբովյանի «Վերջ Հայաստանիս-ից բարե-

Ֆիլի հետ, Աբովյանը իր գրվածքը կարդում է իր աշակերտներին, նրա հանդիպումը ողա մեծ բանաստեղծ, մանկավարժ Գ. Ժուկովսկու հետ, Աբովյանի առականրից շատ իլյուստրացիաներ:

